

Työkyvyttömyyden hinta yksilölle ja yhteiskunnalle – miten ennakoida uhkaa?

- nuoret syrjäytymisen/työkyvyttömyyden poluilla
- tilastoja, asiantuntijatietoa ja tutkimusta

27.10.2022

Kehittämispäällikkö Tomi Ståhl Kelasta (tomi.stahl@kela.fi)

Työkyvyttömyyden hinta

24 miljardia

Menetetty työkyky – menetetty hyvinvointi?

Sosiaali- ja terveysministeriön* mukaan menetetyn työpanoksen vuosikustannus vuonna 2014 oli noin 24 miljardia euroa, joka koostuu

- Sairauspoissaoloista, 3,4 mrd,
- presenteismistä (sairaana työskentely) 3,4 mrd,
- Työkyvyttömyydestä 8 mrd,
- työtapaturmista ja ammattitaudeista 2,1-2,6 mrd sekä
- terveydenhuoltopalvelujen käytöstä 7,7 mrd

* Rissanen & Kaseva (2014): [Menetetyn työpanoksen kustannus](#)

Työkyvyttömyys

- Työkyvyttömyyseläkkeellä* oli v. 2021 yhteensä **187 894** työikäistä
 - Nuoria (alle 30) 15 943
 - Nuorista mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriö dg 84 %:lla
- Vuonna 2021 työkyvyttömyyden vuoksi sairauspäivärahaa sai yhteensä **304 974** työikäistä**
- Vuonna 2019 Suomessa oli **600 000** henkilöä, jotka arvioivat terveydentilansa heikentävän työkykyä, työssäoloa tai työllistymistä***.

Ehkäistään nuorten syrjäytymistä ja työkyvyttömyyttä

1. Tiedolla johtaminen palvelujen suunnittelussa ja kohdentamisessa
2. Tunnistetaan riskitekijät ja parannetaan nuorten palvelutarpeiden varhaista tunnistamista eri keinoin (ml. data-analytiikka, asiantuntijatieto...)
3. Kohdennetaan varhaista tukea tarpeenmukaisesti ja yhteistyössä
 - erityisesti NEET –nuorille,
 - pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaville ja
 - työkyvyttömille nuorille.

Nuoret

Valtaosa nuorista etenee opiskelu- ja työelämäpoluilla ilman erityisiä vaikeuksia. Kuitenkin osalle nuorista **kasautuu riskitekijöitä** ja osa jää koulutuksen ja työelämän **ulkopuolelle jo varhain**.

- [THL:n](#) tietojen mukaan NEET-nuoria oli vuonna 2019 yhteensä **48 000**. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2021 sellaisia 15–24-vuotiaita nuoria, jotka eivät olleet työssä, koulutuksessa eivätkä asevelvollisuutta suorittamassa, oli **45 000 henkilöä**, mikä oli 7 % 15–24-vuotiaista. Heistä suurin osa, 33 000, oli 20–24-vuotiaita.
- Vuonna 2020 NEET-aste 15–29-vuotiailla oli 10,8 prosenttia, esim. Ruotsissa 7,6 prosenttia ja Norjassa 7,9 prosenttia (OECD 2022)
- Perustoimeentulotukea **vähintään 10 kk saaneiden 16-29-vuotiaiden osuus väestöstä** vuonna 2021 oli **3,4 prosenttia** ja 1-9 kk perustoimeentulotukea saaneiden 9,8 prosenttia (Kela 2022)
- **Työkyvyttömyyseläkettä** vuoden 2021 lopussa sai **2 prosenttia alle 35-vuotiasta**, valtaosin mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden perusteella (Kela 2022)

Nuorten syrjäytymisen riskitekijöitä

- Jääminen **vain perusasteen koulutuksen varaan**, opintojen keskeytyminen, oppimisvaikeudet, käytöshäiriöt
- Sairaudet ja erityisesti **mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt, päihteiden käyttö** ja muut riippuvuudet, **yksinäisyys, vaikeudet sosiaalisissa tilanteissa ja vuorovaikutuksessa**
- **NEET-statuksen pitkittyminen**, jolloin terveyteen, toimintakykyyn, sosiaalisiin suhteisiin ym. liittyvät riskit kasvavat
- **Ylisukupolviset ja kumuloituneet lapsuus- ja nuoruusajan kuormitustekijät**, kuten vanhempien alhainen sosioekonominen asema ja lapsuuden perheen pitkäaikaiset toimeentulovaikeudet, muut kuormittavat elämäntapahtumat, esim. väkivaltakokemukset
- Ikänsä vuoksi nuorilla on yleisesti ottaen vielä vähäinen kokemus ja tietopääoma koskien yhteiskunnan palveluita ja etuuksia.

Kelan nuorten kuntoutuspalvelut

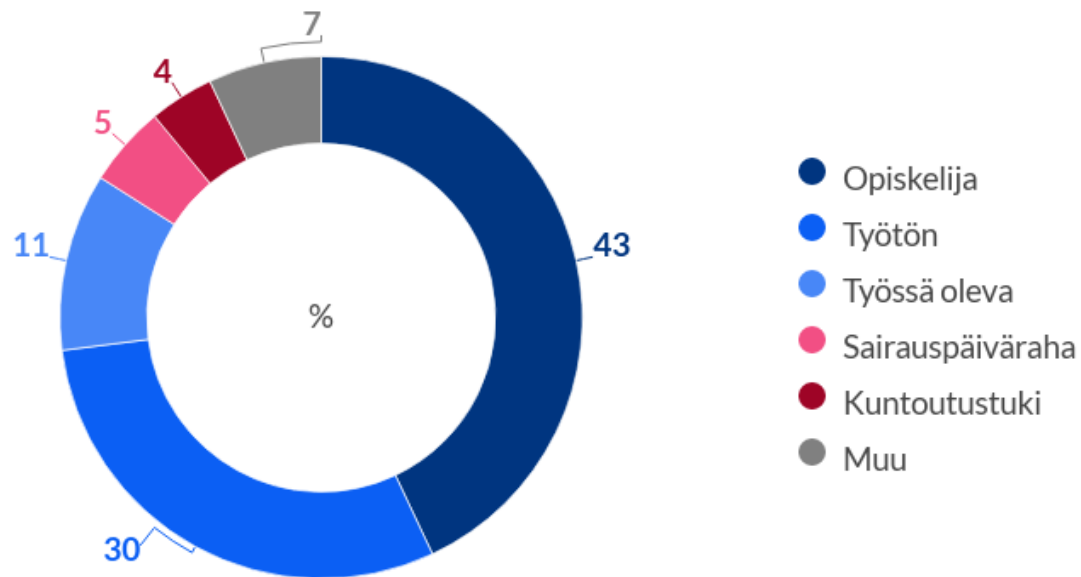
- tilastoja Kelan järjestämästä nuorten kuntoutuksesta
- asiantuntijoiden tunnistamia haasteita nuorten tukemisessa

Ammatillinen kuntoutus (KKRL 6 § ja 7a §) vuonna 2021

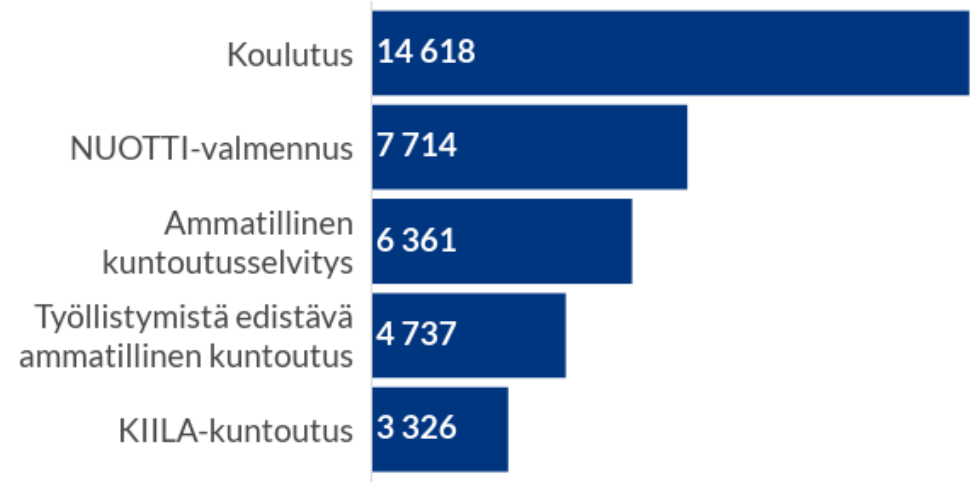
Ammatillinen kuntoutus tukee opiskelua, työhön paluuta ja työssä jatkamista

Kuntoutusasiakkaiden tilanne ennen kuntoutuksen alkua

Top 5 kuntoutuspalvelut

Viisi yleisintä kuntoutuspalvelua asiakasmäärän mukaan

Kelan ammatillinen kuntoutus	Ammatillinen kuntoutus 6§	Nuoren ammatillinen kuntoutus 7a§
Kohderyhmä	Nuoret ja työelämään vakiintumattomat työkäiset	16-29-vuotiaat nuoret, jotka ovat ilman opiskelu- tai työpaikkaa tai joiden opiskelu on vaarassa keskeytyä
Edellytykset	Todettu sairaus, vika tai vamma, joka on aiheuttanut tai sen arvioidaan aiheuttavan lähivuosina työ- tai opiskelukyvyn ja ansiomahdollisuuksien olennaisen heikentymisen. Olennaista heikentymistä arvioitaessa otetaan huomioon kokonaistilanne.	Toimintakyky on olennaisesti heikentynyt ja on kuntoutuksen tarve Kokonaistilanteen arvio
Hakeminen	Kelan ammatillisen kuntoutuksen hakemus KU101 ja lääkärin B lausunto	Suullinen hakeminen, ei tarvitse lääkärin B lausuntoa
Palvelut	Ammatillinen kuntoutus selvitys TEAK Taito-kuntoutus Koulutuskokeilu Koulutus ammatillisena kuntoutuksena Opiskelun ja työskentelyn apuvälineet Elinkeinotuki	NUOTTI-valmennus Ammatillinen kuntoutus selvitys TEAK Koulutuskokeilu

Kuntoutuspsykoterapia

Tavoite

- tukea tai parantaa **työ- tai opiskelukykyä** ja tämän seurauksena opintojen etenemistä, työelämässä pysymistä, työelämään siirtymistä tai sinne palaamista

Kohderyhmä

- 16–67-vuotiaat, joilla on diagnosoitu työ- tai opiskelukykyä uhkaava mielenterveyden häiriö
 - nuorten kohderyhmään kuuluvat 16–25-vuotiaat
 - aikuisten kohderyhmään kuuluvat 26–67-vuotiaat

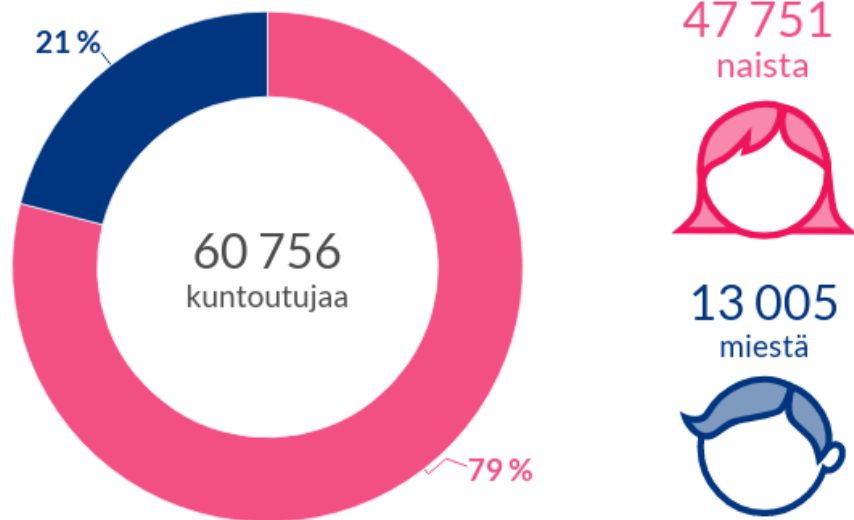
Terapiamuodot

- kuntoutuspsykoterapia voi olla *yksilö-, ryhmä-, perhe-, pari- tai kuvataidepsykoterapiaa*.
- 16–25-vuotiaille myös *musiikkiterapiaa*.
- nuoren terapiaan voi liittyä *myös vanhempien ohjauskäyntejä* (max. 20 käyntiä/vuosi)
- vuodessa korvataan enintään 80 käyntikertaa ja kolmessa vuodessa yhteensä enintään 200 käyntikertaa , voi toteutua myös lyhyempikestoisena

Kuntoutuspsykoterapia vuonna 2021

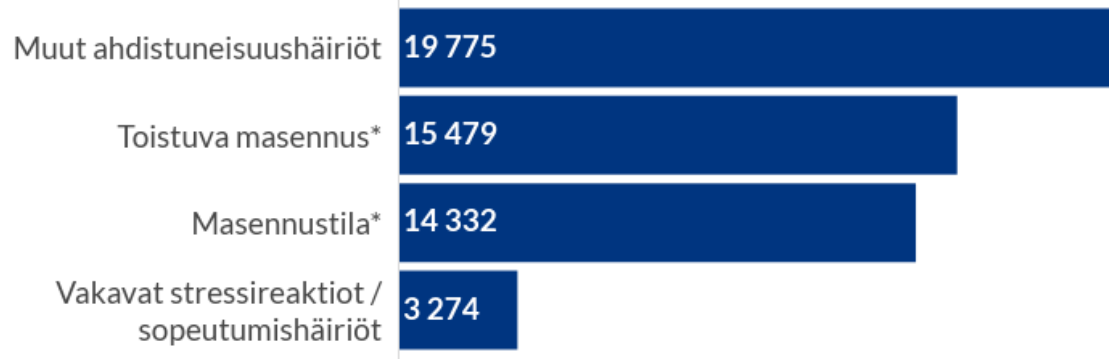
Valtaosa kuntoutuspsykoterapian asiakkaista on naisia

Kuntoutusasiakkaat sukupuolen mukaan

Tyypillisimmin kuntoutusasiakkaalla on mielenterveyden tai käyttäytymisen häiriö

Neljä yleisintä sairausdiagnoosia asiakasmäärän mukaan

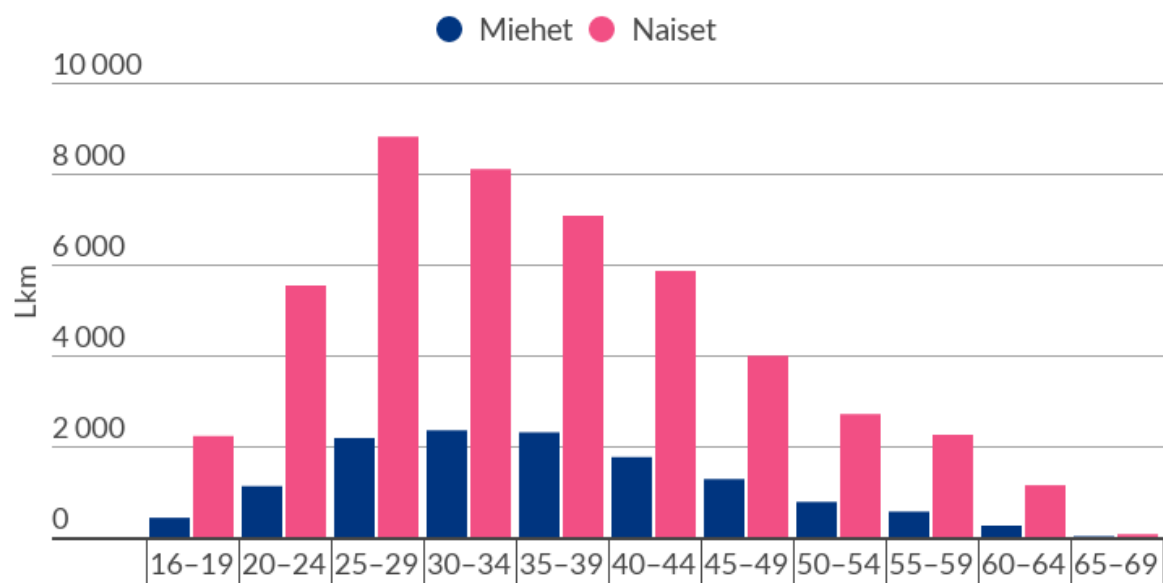

*Mielialahäiriöihin lukeutuva diagnoosi

Kuntoutuspsykoterapia vuonna 2021

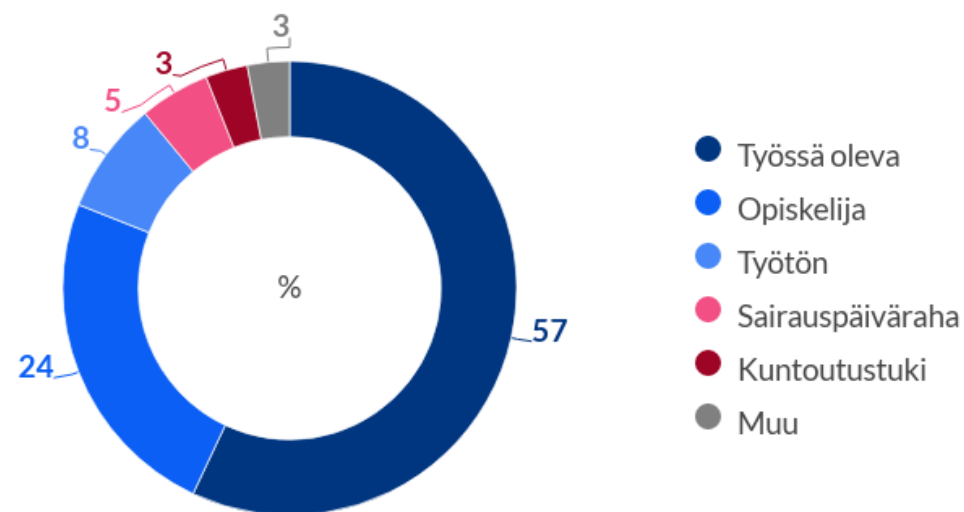
Kuntoutuspsykoterapian asiakas on tyypillisimmin 25–34-vuotias nainen

Kuntoutusasiakkaat ikäryhmittäin

Kuntoutuspsykoterapia tukee työssä tai opiskelussa jaksamista

Kuntoutusasiakkaiden tilanne ennen kuntoutuksen alkua

Mielenterveyskurssit

Nuorten mielenterveyskurssit

- [Itu-kurssi](#) on tarkoitettu 16–29-vuotiaille nuorille, joilla on diagnosoitu lievä tai keskivaikea masennus tai ahdistuneisuushäiriö. Itu-kurssi toteutetaan osin etäkuntoutuksena

Aikuisten mielenterveyskurssit

- [Silmu-kurssi](#) on tarkoitettu yli 18-vuotiaille aikuisille, joilla on diagnosoitu lievä tai keskivaikea masennus, ahdistuneisuushäiriö tai kaksisuuntainen mielialahäiriö
- [Verso-kurssi](#) on tarkoitettu yli 18-vuotiaille aikuisille, jotka ovat sairastaneet pitkään vaikeaa mielenterveyden häiriötä (esim. skitsofrenia, psykoottinen masennus)

[Mielenterveyskurssit \(kela.fi\)](#)

Nuoren kuntoutusraha

Tavoite

Varmistaa ammatillisen kuntoutumisen käynnistyminen ja toteutuminen, parantaa työllistymisedellytyksiä sekä turvata toimeentuloa

Edellytykset

- 16-19 –vuoden ikä
- Työ- ja opiskelukyky ja ansiomahdollisuudet tai mahdollisuudet valita ammatti tai työ ovat olennaisesti heikentyneet 6 § (ammatillinen kuntoutus) tarkoitetulla tavalla
- Tarve tehostetulle kuntoutukselle eli tarve erityisille tukitoimille
- Kotikunnassa on laadittu henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelma (KHOPS) ja sen tarkoituksena varmistaa ammatillista kuntoutumista ja edistää työllistymistä
 - 1.1.2023 alkaen hyvinvointialue

Kelan kuntoutuksen toimeenpanossa tunnistettuja haasteita

Tunnistaminen ja ohjaaminen

- Tärkeää on varhainen palvelutarpeen tunnistaminen ja ohjaaminen sopivaan palveluun
- Erilaisille valmentaville tukimuodoille on tarvetta (esim. opiskelijavalmennus tilanteissa, kun opiskelu ei etene suunnitellusti)

Sujuvat etuus- ja palvelupolut

- Nykytilanteessa osa nuorista hakeutuu väärään aikaan Kelaan nuoren ammatilliseen kuntoutukseen, koska sosiaalitoimen palvelut, päihdehoito, erikoissairaanhoido ja opiskeluterveydenhuolto eivät kykene riittävästi palvelemaan nuoria asiakkaita.
- Toimijoiden tulisi tarkastella toimintatapoja ja prosesseja yhdessä yli organisaatorajojen (esim. sosiaalitoimi ja Kela, TE-hallinto ja Kela, oppilaitokset ja Kela)
- Nuorilla on usein tarvetta asiakas/palvelusuunnitelmaan
- Jos suunnitelma on eri toimijoille saatavilla, voidaan ehkäistä päällekkäisyyttä; toinen toimija ei lähde järjestämään saman tyyppistä palvelua toistamiseen (taloudellisuus!)
- Palvelupolkujen kuvaaminen

Väliinputoajat: Mt-sairauksia tai neuropsykiatrisia sairauksia sairastavat nuoret

- Diagnostiikka hoidetaan erikoissairaanhoidossa, tämän jälkeen nuori voi jäädä tyhjän päälle
- Nuori voi jonottaa kuukausia saadakseen hoitoa, eikä hän pääse Kelankaan kuntoutuspalveluihin, koska hoidon tulisi käynnistyä ennen (ammattillisen) kuntoutuksen aloittamista
- Nuoren tilanne ”jämähtää”: sairauspäivärahan enimmäisaika (300 pv) on täynnä, nuori on liian hyväkuntoinen kuntoutustuelle eikä ammattillisen kuntoutuksen edellytykset täyty (esim. koulutus)

Väliinputoajat: Nuoret opiskelijat tarvitsevat opiskeluvalmennus –tyyppistä palvelua

- Nuorten ongelma- tai syrjäytymiskierre voi alkaa tilanteessa, jossa opinnot eivät edisty ja ne keskeytyvät, koska tarjolla ei ole oikea-aikaista ja sopivaa tukea

Siirtymävaihe nuoren kuntoutusrahan tai ammattillisen kuntoutuksen jälkeen kohti työtä

- Nuoren kuntoutusrahassa saattaa olla niin, että Khopsia ei seurata tai sen laatija voi olla eri henkilö kuin sitä seuraava henkilö → vastuu ja jatkuvuus puuttuvat
- Voisiko esim. hyvinvointialueella olla
 - nuoresta vastaava taho, joka varmistaa terveydenhuollon palvelut, koulutusalan soveltuvuuden
 - nuorta luotsaava ja ammattillista kuntoutumista seuraava yhdyshenkilö?

Kelan tiedolla palvelu

- tutkimuksia,
- tilastoja,
- aineistoja ja
- avointa dataa

Kelan etuudet hyvinvointialueilla

Hyvinvointialueet (Kelaston raportit)

- [Kuntoutuspalvelujen saajat ja kustannukset](#)
- [Sairaanhoidokorvausten saajat ja korvausten määrä](#)
- [Työmarkkinatuen saajat ja maksetut etuudet](#)
- [Kunnan osarahoittama työmarkkinatuki](#)
- [Työkyvyttömyyseläkkeen saajat ikäryhmittäin](#)
- [Perustoimeentulotuen menot](#)
- [Perustoimeentulotuen saajat](#)

Lähde: [Tietopaketti hyvinvointialueille](#)

187 894

Vuonna 2021 maksettu työkyvyttömyyseläkettä koko maassa yhteensä 187 894:lle.

351 milj. €

Vuonna 2021 Kela maksoi työmarkkinatukea 17-29 vuotiaille nuorille koko maassa yhteensä noin 351 miljoonaa euroa. Saajia oli lähes 71 000.

Kelan Tietotarjotin

Tietotarjotin – Kelan tietopalvelut sinun käyttöösi

Tee haku sisältöihimme

Syötä hakusana. Esim. lääkkeet 2020

Hae

Näytä työkalut ▾

Tutustu kehittyvään palveluun:

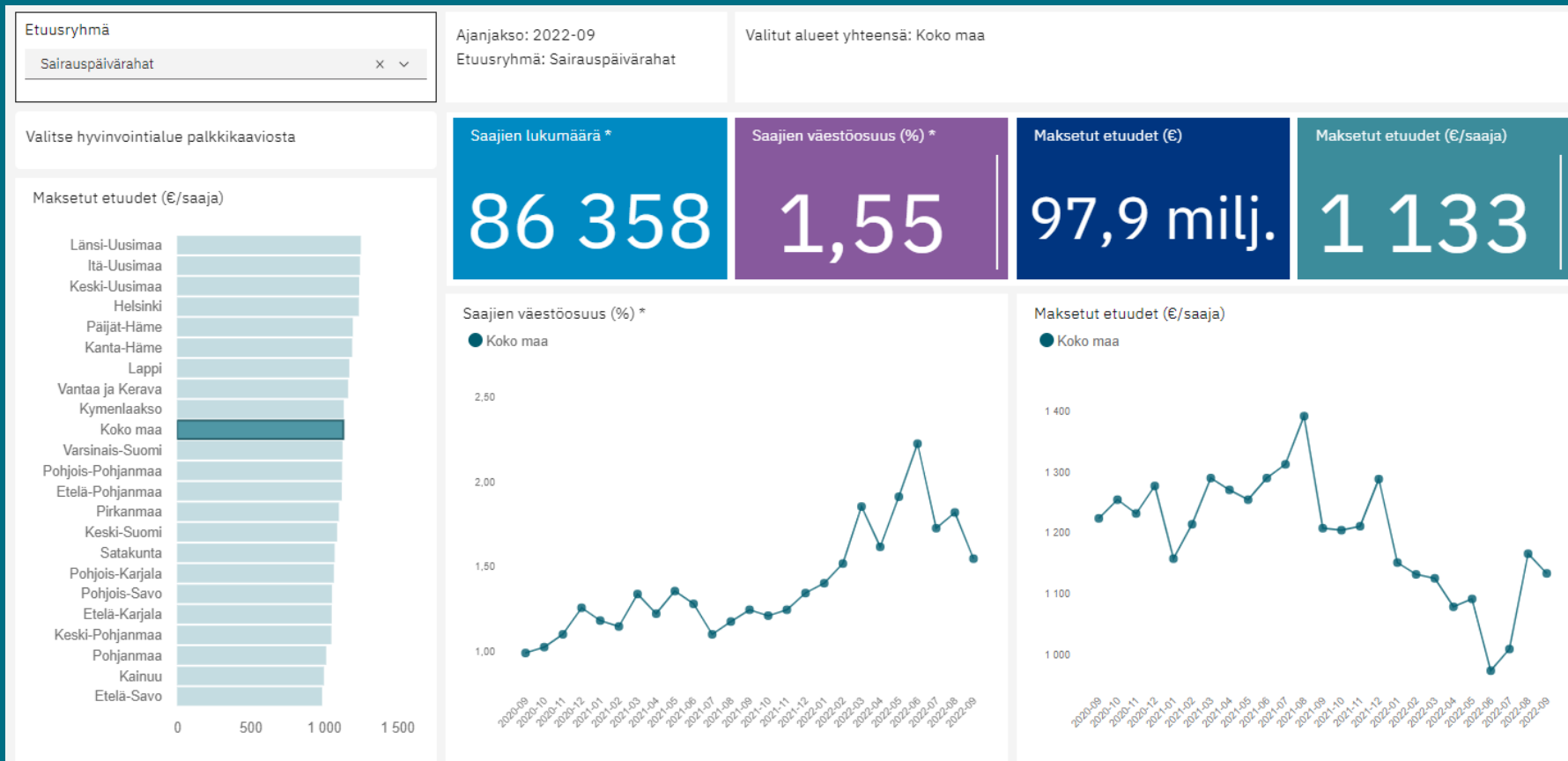
<https://tietotarjotin.kela.fi>

Etusivulta vierittämällä löytyy myös linkki alueiden tilannekuvaan

Apua käyttöön saa tietotarjotin@kela.fi

Kela^{fi} tietopalvelut

Alueen tilannekuva – Sairauspäivärahan saajat ja maksetut etuudet

Hyvinvointialueet:

https://tilastot.kela.fi/ibmcognos/bi/?perspective=dashboard&pathRef=.public_folders%2FRaportit%2F91%2BEtuudet%2F9101%2Bkooste%2FAlueen%2Btilannekuva%2B%25289101DB002%2529&action=view&mode=dashboard&ui_appbar=false

→ Johtaa elatustuki sivulle, josta voi valita toisen etuuden tai ylhäältä palkista toisen aihealueen

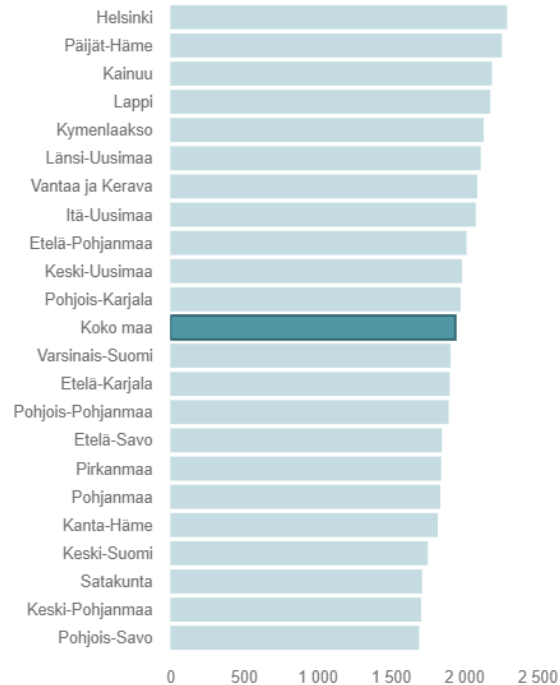
Alueen tilannekuva – Ammatillisen kuntoutuksen etuuksien saajat ja maksetut etuudet

Valitse hyvinvointialue palkkikaaviosta

Ajanjakso: 2022-Q3

Valitut alueet yhteensä: Koko maa

Maksetut etuudet (€/saaja)

Maksetut etuudet (€)

39,6 milj.

Saajien lukumäärä

20 375

Kuntoutuspalvelukustannukset (€)

15,4 milj.

Kelan kuntoutujien kuntoutusraha (€)

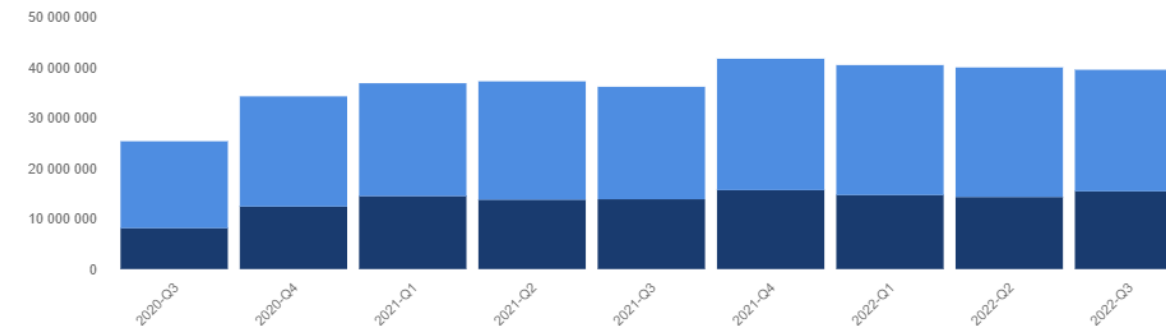
24,1 milj.

Maksetut etuudet (€/saaja)

1 941

Maksetut etuudet (€)

● Kuntoutusmaksut ● Kuntoutusraha

Ratkaisut

Kuvaus

Alueen tilannekuva - Kelan työkyvyttömyyseläkkeiden ratkaisut

Kela

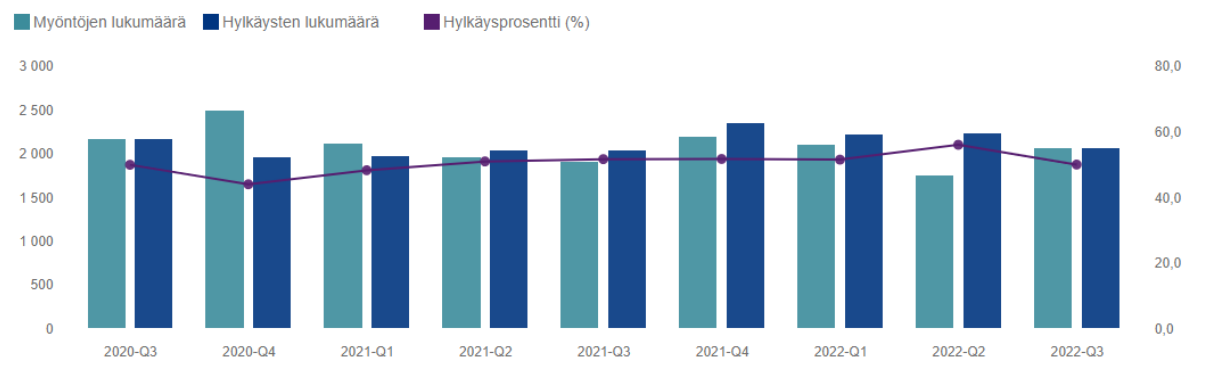
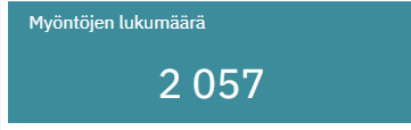
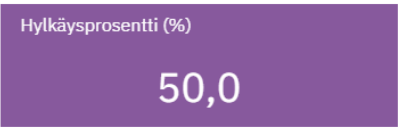
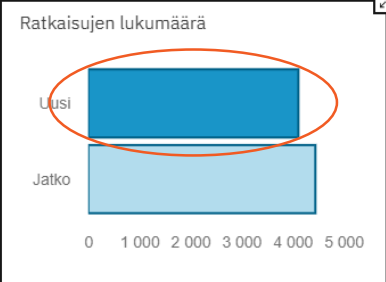
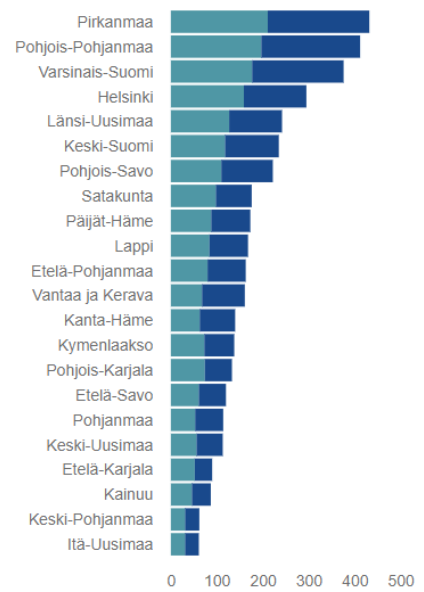
Valitse hyvinvointialue palkkikaaviosta

Ajanjakso: 2022-Q3

Valitut alueet yhteensä: Etelä-Karjala Etelä-Pohjanmaa Etelä-Savo Helsinki Itä-Uusimaa Kainuu Kanta-Häme Keski-Pohjanmaa Keski-Suomi Keski-Uusimaa Kymenlaakso Lappi Länsi-Uusimaa Pirkanmaa Pohjanmaa Pohjois-Karjala Pohjois-Pohjanmaa Pohjois-Savo Päijät-Häme Satakunta Vantaa ja Kerava

Hakemuslaji: Uusi

Myöntöjen lukumäärä Hylkäysten lukumäärä

Valittu
Eläkeläiset /
Uusi

Ratkaisut

Kuvaus

Alueen tilannekuva - Kelan työkyvyttömyyseläkkeiden ratkaisut

Kela

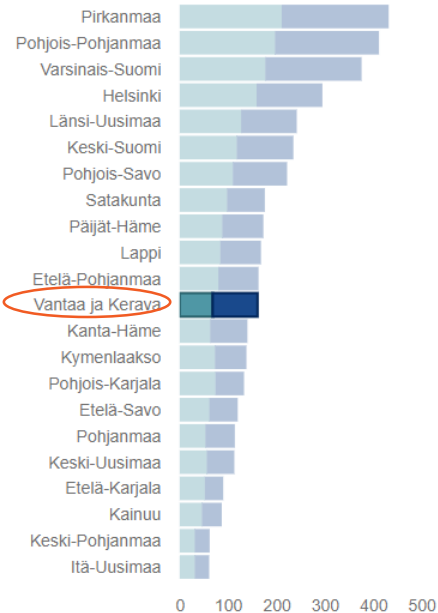
Valitse hyvinvointialue palkkikaaviosta

Ajanjakso: 2022-Q3

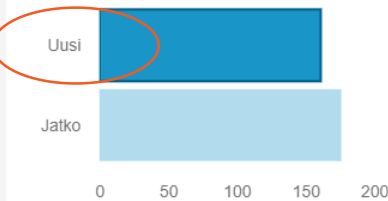
Valitut alueet yhteensä: Vantaa ja Kerava

Hakemuslaji: Uusi

■ Myöntöjen lukumäärä ■ Hylkäysten lukumäärä

Ratkaisujen lukumäärä

Ratkaisujen lukumäärä

161

Hylkäysprosentti (%)

57,8

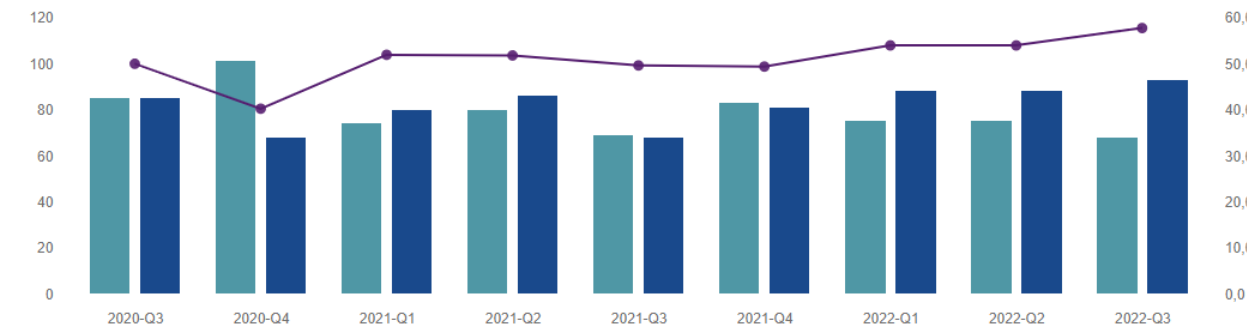
Myöntöjen lukumäärä

68

Hylkäysten lukumäärä

93

■ Myöntöjen lukumäärä ■ Hylkäysten lukumäärä ■ Hylkäysprosentti (%)

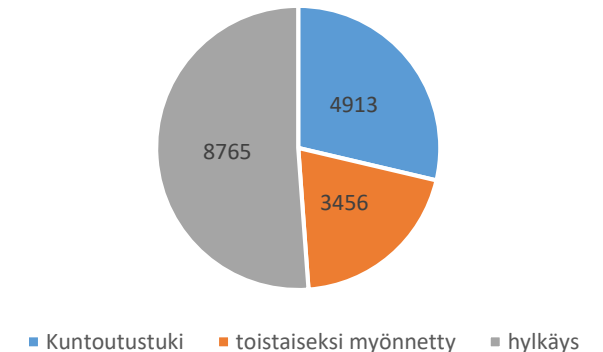

Valittu
Eläkeläiset /
Uusi /
Vantaa ja
Kerava

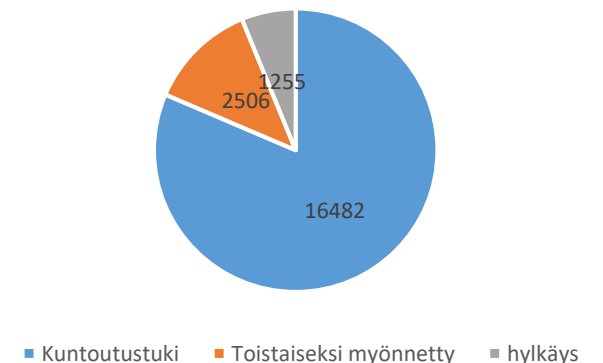
Kelasta annetut työkyvyttömyyseläkepäätökset vuonna 2021

- Uusia työkyvyttömyyseläkehakemuksia 17134
 - Toistaiseksi myönnettyjä 3456
 - Määräaikaisia kuntoutustukia 4913
 - Hylkäyksiä 8765
 - Hylkäys-% 51,1 %
- Kuntoutustuen jatkohakemuksia 20243
 - Toistaiseksi myönnettyjä 2506
 - Määräaikaisia kuntoutustukia 16482
 - Hylkäyksiä 1255
 - Hylkäys-% 6,2 %
- Toistaiseksi voimassaolevalle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyi 5962 henkilöä

Uusien työkyvyttömyyseläkehakemusten lopputulos vuonna 2021

Kuntoutustuen jatkohakemusten lopputulos vuonna 2021

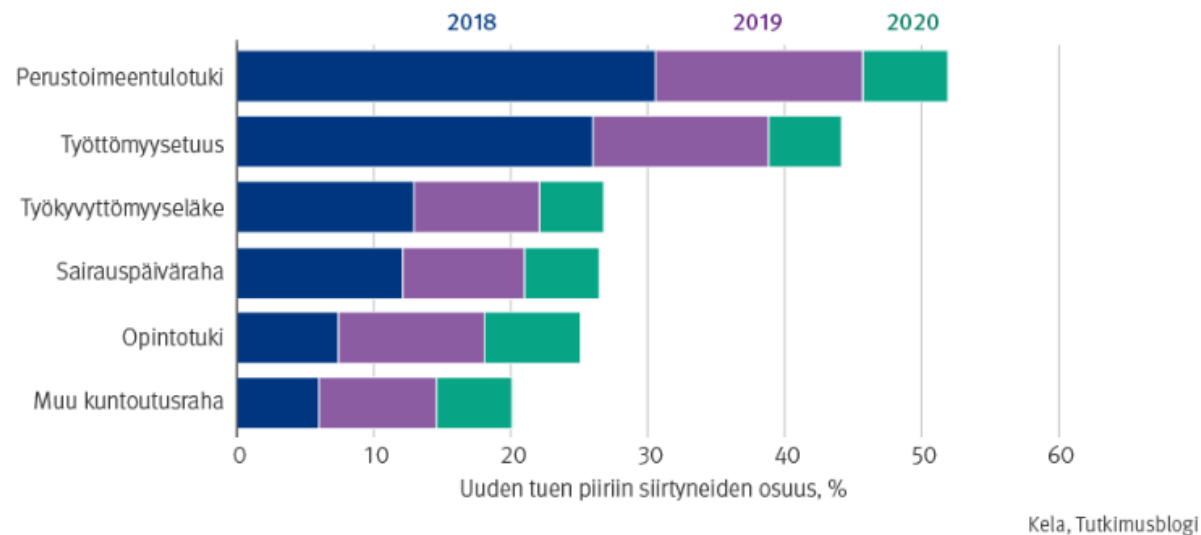

Tutkimus

Nuoren kuntoutusrahalta siirrytään aiempaa harvemmin työkyvyttömyyseläkkeelle

Vajaa kolmannes siirtyy työkyvyttömyyseläkkeen saajaksi nuoren kuntoutusrahan päätyttyä

Toimeentuloturvaetuksien saaminen nuoren kuntoutusrahan päättymisen jälkeen vuosina 2018–2020

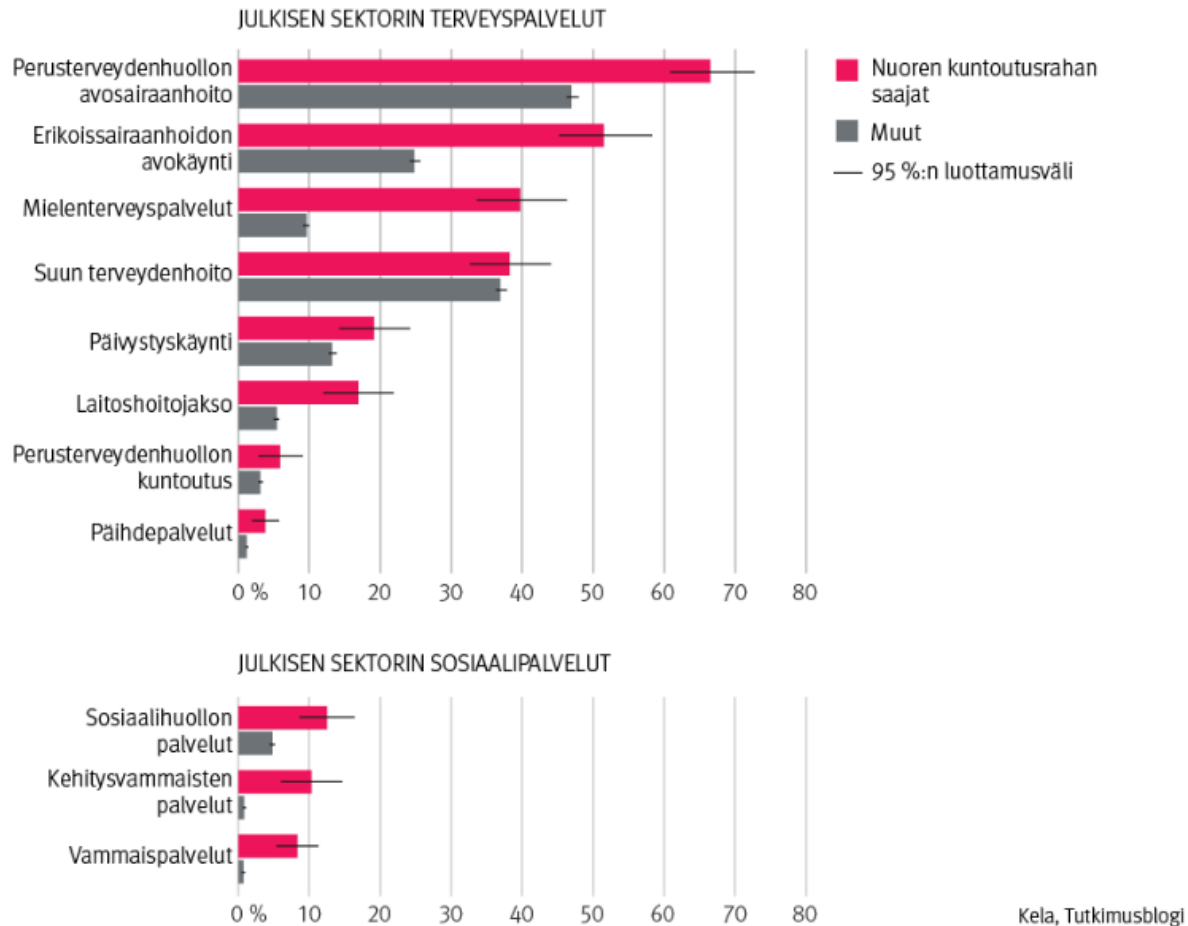
” Nuoren kuntoutusrahan tavoitteet näyttävät nykyään toteutuvan paremmin kuin aikaisemmin – yhä useampi nuori jatkaa opiskelua ja pyrkii työmarkkinoille”

[Nuoren kuntoutusrahalta siirrytään aiempaa harvemmin työkyvyttömyyseläkkeelle - Tutkimusblogi \(kela.fi\) 30.8.2021](#)

Kuvio 1. Toimeentuloturvaetuksien saaminen nuoren kuntoutusrahan päättymisen jälkeen vuosina 2018–2020.

Nuoren kuntoutusrahaa saavat käyttävät sote-palveluita muita enemmän

Julkisen sektorin terveys- ja sosiaalipalveluita käyttäneiden ikävakioitu osuus (%)
16–21-vuotiailla nuoren kuntoutusrahan saajilla ja muilla saman ikäisillä vuonna 2018

- [Nuoren kuntoutusraha kohdistuu oikein: nuoriin, jotka tarvitsevat muita enemmän tukea, palveluita ja etuuksia - Tutkimusblogi \(kela.fi\)](#)
- 18.8.2022
- Koskenvuo Karoliina, Rinne Hanna, Blomgren Jenni (2022): [Nuoren kuntoutusrahaa saavat ovat usein myös muiden etuuksien ja sosiaali- ja terveyspalvelujen saajia. Kartoittava rekisteritutkimus Oulun väestössä vuonna 2018](#). Kuntoutus 2022; 45 (2): 24–32.

Kiitos osallistujille!

Kehittämispäällikkö Tomi Ståhl
tomi.stahl@kela.fi

Kela|Fpa